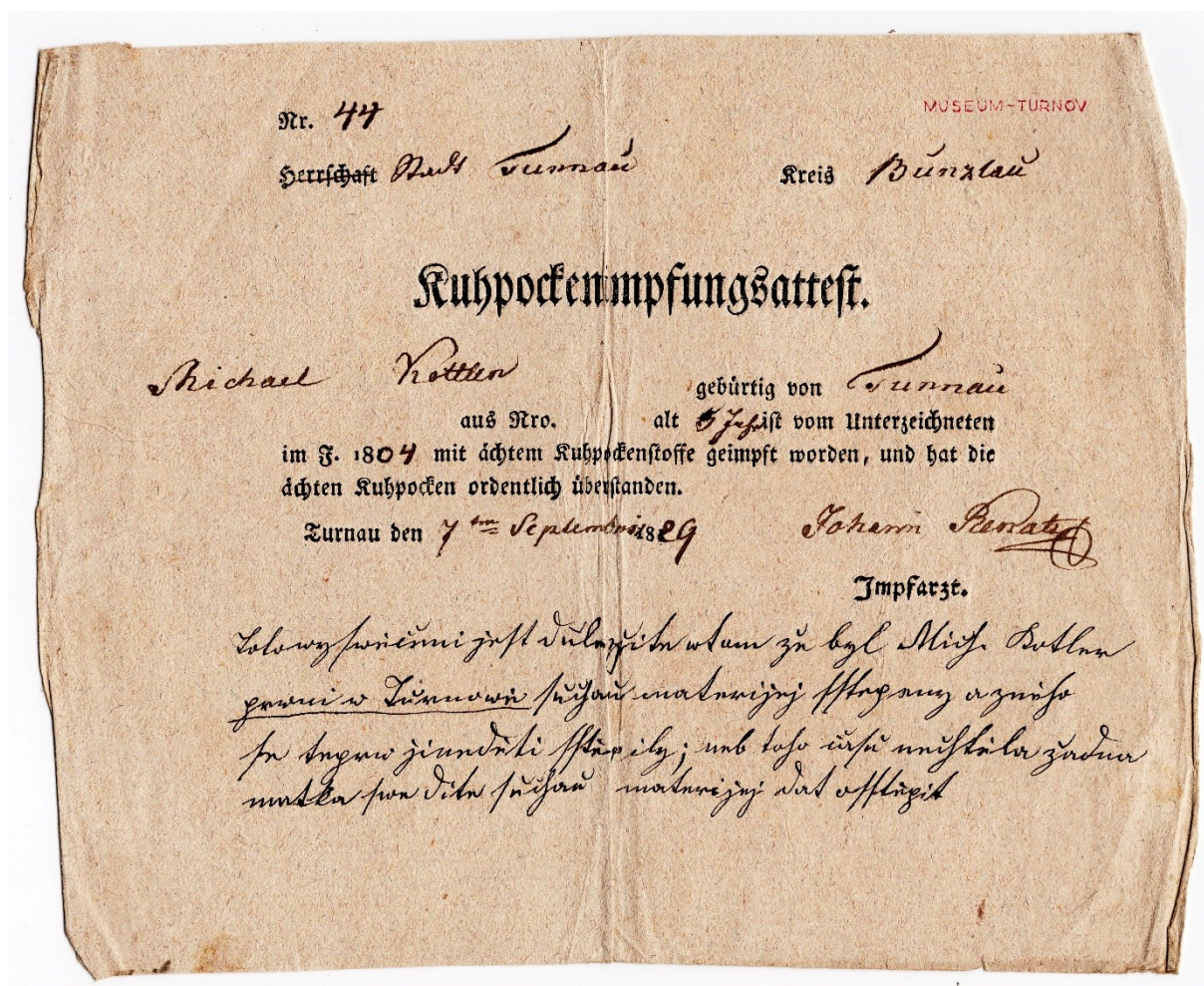

EXPONÁT MĚSÍCE ZÁŘÍ

Osvědčení o očkování proti neštovicím (Kuhpockenimpfungsattest)

Naše muzeum není jen rozsáhlý soubor 3D předmětů z různých oblastí lidské činnosti, ale jako správná paměťová instituce spravuje také rozsáhlý písemný archiv, který dokumentuje život v regionu již minimálně od období raného novověku (16. století). Při výběru exponátu měsíce září jsme tedy zabrousili také sem a z archivních sbírek muzea jsme vybrali dokument, který svou povahou je vlastně aktuální i dnes (snad více než jindy). Jedná se o osvědčení Michala Kotlera o očkování proti neštovicím. Atest je datován 7. zářím 1829, kdy lékař Johann Benatzky potvrdil Kotlerovi vakcinaci provedenou v roce 1804. Turnovský rodák Michal Kotler (1800–1879), významný cestovatel a obchodník s drahokamy, byl naočkován proti neštovicím jako malý chlapec. Česky psaný přípis pod atestem připomíná, že „toto vysvědčení jest důležité v tom, že byl Mich. Kotler první v Turnově suchou materií štěpený a z něho se teprve jiné děti štěpily; neb toho času nechtěla žádná matka své děti suchou materií dát oštěpit.“

Štěpení, jak znělo jedno z dobových pojmenování pro očkování, spočívalo v tom, že do zdravého těla dítěte či dospělého byl vnesen vzorek kravských neštovic, který je měl chránit před nákazou pravými neštovicemi. Tento způsob vytvoření ochrany proti neštovicím představil v roce 1796 venkovský lékař Edward Jenner (1749–1823). Angličan vycházel z poznatků a zkušeností, že lidé pracující s dobytkem, kteří prodělali kravské osypky, se již nenakazili smrtelnými pravými neštovicemi. Z puchýřů po kravských neštovicích se začala vytvářet sušená materie, která se veškrabávala do kůže očkovaného jedince. Lékař svou metodu nazval vakcinací, anglicky *vaccination*, podle latinského označení krávy – *vacca*.

Na počátku 19. století se vakcinace rozšířila téměř do všech zemí dnešní Evropy. V Čechách začala být vakcinace podporována státní správou v roce 1800, během jedné z vln smrtící epidemie pravých neštovic. Po překonání nedůvěry a prokázání bezpečnosti vakcín byla v roce 1803 ustanovena očkovací komise, která měla na starosti propagaci vakcinace i samotné očkovací akce. Do této doby spadá i sledované očkování v Turnově. Z přípisu na osvědčení se zdá, že Michalu Kotlerovi byla jako prvnímu mladíkovi ve městě vpravena do těla sušená vakcína, a posléze z jeho puchýřů a lymfy byly očkovány další děti.

Pravé neštovice se v průběhu let staly prvním infekčním onemocněním, proti kterému se lidé začali efektivně bránit očkováním. Dle předpisů a nařízení měli vakcinaci v habsburském soustátí vykonávat pouze vyškolení lékaři, očkovalo se takto po celé dlouhé 19. století. Po vzniku samostatného československého státu bylo v roce 1919 očkování zavedeno jako povinné. I díky očkování byly pravé neštovice vymýceny celosvětově na konci 70. let 20. století. Oficiálně byly prohlášeny Světovou zdravotnickou organizací za vymýcené 8. května 1980.

